

سیمای رستم و خاندان او در حماسه‌های ملی ایران

(شاهنامه، گرشاسب‌نامه، برزنامه، بهمن‌نامه)

مؤلف:

مرضیه حسنگی

سرشناسه	: حسنگی، مرضیه، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور	: سیمای رستم و خاندان او در حماسه‌های ملی ایران (شاهنامه، گرشاسب‌نامه، برزنامه، بهمن‌نامه) / مؤلف مرضیه حسنگی؛ ویراستار پیشتازان فناوری و ارتباطات شریف‌یار.
مشخصات نشر	: تهران: دانش‌پژوهان شریف‌یار، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: 203 ص.
شابک	: 978-622-7819-89-2
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: رستم (اساطیر ایرانی) در ادبیات
موضوع	: Rostam (Iranian mythology) in literature
موضوع	: اساطیر ایرانی در ادبیات
موضوع	: Mythology, Iranian, in literature
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۴ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 10th century -- History and criticism
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۵ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 11th century -- History and criticism
رده‌بندی کنگره	: PIR4009
رده‌بندی دیویی	: 8۵۵/915
شماره کتابشناسی ملی	: 8810775
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: نیجا

سیمای رستم و خاندان او در حماسه‌های ملی ایران
(شاهنامه، گرشاسب‌نامه، برزنامه، بهمن‌نامه)

عنوان کتاب

* ناشر	دانش‌پژوهان شریف‌یار
* مؤلف	مرضیه حسنگی
* مدیر تولید	عباس کسائی پور
* ویراستار	پشتازان فناوری و ارتباطات شریف‌یار
* شمارگان	1000 جلد
* نوبت چاپ	اول، 1400
* چاپ و صحافی	پشتازان فناوری و ارتباطات شریف‌یار
* ناظر چاپ	پشتازان فناوری و ارتباطات شریف‌یار
* شابک	978-622-7819-89-2
* قیمت	71000 تومان

شماره‌ی تماس: 02191070426

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

سخنی با خواننده

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بی‌کران خود این توفیق را به ما ارزانی داشت تا بتوانیم در راه ارتقای دانش عمومی و فرهنگ این مرزوبوم در زمینه‌ی چاپ و نشر کتب علمی دانشگاهی، علوم پایه گام‌هایی هرچند کوچک برداشته و در انجام رسالتی که بر عهده داریم مؤثر واقع شویم. گستردگی علوم و توسعه روزافزون آن شرایطی را به وجود آورده که هرروز شاهد تحولات اساسی چشمگیری در سطح جهان هستیم. این گسترش و توسعه نیاز به منابع مختلف از جمله کتاب راه دستیابی و اطلاع‌رسانی بیش‌ازپیش روشن می‌کند.

چاپ همگانی و سامانمند را می‌توان نقطه آغاز و محرک اصلی رشد روزافزون شگفت‌انگیز دانش در چند صده گذشته دانست. کتاب از یک‌سو تفکرات نویسنده خود را از مرز زمان و مکان می‌رساند و از دیگر سو در آستانه همین رهایی خواسته و یا ناخواسته ماهیت خود را به محک نقد و بررسی وامی‌گذارد تنها در چنین ساحتی و از برخورد دیدگاه‌های گوناگون است که بشر گامی به پیش برمی‌دارد.

موسسه فرهنگی با رویکردی جدید و متناسب با تغییرات در دنیای نوین، طرح توسعه کتاب-های گوناگون در برنامه انتشاراتی قرار داده است. این برنامه از یک‌سو، متأثر از پیشرفت‌ها و نوآوری‌های است که در سطح بین‌الملل در زمینه‌های آموزش علوم و فن‌آوری رخ داده است و از سوی دیگر، متناسب با نیازهایی است که در جامعه دانشگاهی کشور بر اساس رشد و توسعه سال‌های اخیر به لحاظ کیفی و کمی پدید آمده است.

انتشارات شریف‌یار با این نگرش در عرصه چاپ و نشر کتب علمی گام نهاده است. روند تولید آثار در این مجموعه علمی فرهنگی تمام مراحل پذیرش، داوری، ویراستاری فنی و ادبی، اخذ مجوز، چاپ و انتشار به هر دو شیوه «چاپ شمارگانی» و «چاپ درازای سفارش» را در برمی‌گیرد.

شما دانش‌پژوه ارجمند می‌توانید آثار مکتوب یا چندرسانه‌ای، پیشنهادات همکاری و نظرات راهگشای خود را با فرستادن پیام به نشانی ایمیل order@sharifyar.com با ما در میان بگذارید. همه تلاش ما این است که با نگاه کارشناسی و ایجاد یک فضای علمی به خلق آثاری

بربار و نوآورانه توفیق یابیم و باور داریم که دستیابی به این خواسته تنها با همراهی شما مشتاقان حقیقی آموزش و پژوهش ممکن است.

پیشخان فناوری و ارتباطات شریف‌یار

www.ketab.ir

مقدمه

رستم و خاندان او نقشی محوری در شاهنامه و دیگر حماسه‌های ملی پس از شاهنامه داشته‌اند، اما شگرف است که در اوستا و متون پهلوی هیچ اثری از رستم، بزرگ‌ترین جهان‌پهلوان ایران نیست و شخصیت او و خاندانش در هاله‌ای از ابهام به سر می‌برند. در این جستار کوشش شده است تا با واکاوی چهار اثر شاخص حماسی (شاهنامه، گرشاسب‌نامه، برزنامه و بهمن‌نامه)، شخصیت و کنش رستم و خاندان او نقد و بررسی گردد تا هم همسویی‌ها و همانندی‌های کنش رستم و خاندانش در این چهار اثر روشن شود و هم دگرگونی‌ها و ناهم‌سویی‌های آن‌ها آشکار گردد. در فرجام، پس از واکاوی چهار اثر یادشده روشن شد که اگرچه همانندی‌های بسیاری در نوع کنش رستم و خاندانش در حماسه‌های ملی ایران دیده می‌شود، اما به خاطر آبشخورهای متفاوت این آثار و گاه دیدگاه خاص سراینده، تفاوت‌هایی در برداشش شخصیت رستم و خاندانش پدیدار شده است؛ چنانکه به عنوان نمونه گرشاسب، قهرمان گرشاسب‌نامه، در شاهنامه کنار گذاشته شده است و تنها به نامی از او پسنده شده است و رستم با آن همه دلاوری در شاهنامه، به پهلوانی ضعیف و حتی ناجوانمرد در برزنامه دگرگون شده و داستان دلاوری‌های فرامرز در شاهنامه بسیار اندک، اما در بهمن‌نامه دقیق و مفصل است.

فهرست

عنوان	صفحه
پیش‌گفتار	9
مقدمه	11
فصل اول	23
کلیات	23
فرضیه‌ها	24
اهداف	24
پیشینه	24
روش‌شناسی	25
فصل دوم	27
جایگاه خاندان رستم در گرشاسب‌نامه	27
موضوع گرشاسب‌نامه	27
جمشید	29
گورنگ	29
دختر گورنگ	30
طورگ	31
اثرط	31
شکست از کایلیان	33
گرشاسب	34
تولد گرشاسب	35
نبرد با اژدهای شکاوند	36
کشتن ببران بیشه	39
فرستادن نامه برای بهو	40
نبرد با بهو	41

42	پایبندی به پیمان با شاه
43	پیروزی بر مینر
43	دستگیری بهو
46	نبرد با نسناس
46	زنهار دادن به مردم سرانندیب
47	دیدار با برهمن
47	گردش در جزایر شگفت‌انگیز
49	ازدواج با دختر شاه روم
50	تصرف کابل
50	بنای شهر سیستان
52	نبرد با منهراس
53	پیروزی بر شاه قیروان
53	پرورش نریمان
53	نبرد با شاه طنجه
55	سرانجام پهلوان
55	نریمان
55	چیرگی بر تکینتاش
56	پیروزی بر پسر فغفور
57	پیروزی بر قلا
57	مجازات قباد پیمان‌شکن
58	فریفتن راهزنان فغنشور
59	دستگیر کردن فغفور چین
59	خرسند کردن فریدون به بخشیدن فغفور
60	ازدواج با دختر مهتر بلخ
61	سام

- 63 جایگاه رستم و خاندان او در شاهنامه
- 63 موضوع شاهنامه
- 64 جمشید
- 65 گرشاسب
- 67 نریمان
- 68 سام
- 69 محاصره‌ی دژ سپند
- 69 افکندن زال در کوه
- 70 تصرف مازنداران و گرگساران
- 71 راضی کردن منوچهر به ازدواج زال و رودابه
- 72 کشتن ازدهای کشف‌رود
- 73 سامان دادن به دربار نوذر
- 74 مرگ پهلوان
- 74 زال
- 79 ازدواج با رودابه
- 82 چاره‌اندیشی برای تولد رستم
- 83 نبرد با خزروان و کلباد
- 84 آزادسازی خویشان در بند نوذر
- 84 برگزیدن زوطهماسب به پادشاهی
- 86 انتخاب کیقباد به جانشینی زوطهماسب
- 86 مخالفت با کیکاوس در رفتن به مازندران
- 87 برانگیختن رستم به نجات کاوس
- 88 سرزنش کیخسرو در کناره‌گیری از تخت
- 89 مخالفت با پادشاهی لهراسب
- 89 فراخواندن سیمرغ برای شکست اسفندیار

91	فرجام زال
92	رودابه
93	رستم
94	تولد رستم
95	کشتن پیل سپید
95	تسخیر دژ سپند
96	گزینش رخس
97	آوردن کیقباد از البرزکوه
98	نخستین نبرد با افراسیاب
99	هفت خوان رستم
100	خوان نخست (نبرد رخس با شیر)
101	خوان دوم (گذر از بیابان تاریک)
102	خوان سوم (نبرد با اژدها)
102	خوان چهارم (کشتن زن جادو)
103	خوان پنجم (اسیر کردن اولاد دیو)
104	خوان ششم (کشتن ارژنگ دیو)
104	خوان هفتم (کشتن دیو سپید)
105	زورآزمایی با پهلوانان مازندران
106	نبرد با جویان
107	در بند کردن شاه مازندران
108	پایبندی به پیمان با اولاد
108	رهاندن کاوس از بند شاه هاماوران
109	ازدواج با تهمنه
110	روی گردانی از دربار کیکاوس
112	آشتی با شاه
112	کشتن رنده رزم

113		نبرد با سهراب
115		پشتیبانی از پیمان سیاوش با تورانیان
116		کشتن شهبانو، سودابه
116		فرمان دادن به قتل سرخه
117		پیروزی بر پیلسم
118		کشتار در توران زمین
118		میانجی‌گری برای بخشودگی طوس
119		نبرد با اشکبوس
120		در بند کردن کاموس
120		پیروزی بر چنگش
121		ملاقات با پیران
121		پیروزی در برابر شنگل
122		کشتن ساوه و گهارگهانی
123		در بند کردن خاقان چین
123		تسخیر دژ بیداد
124		چیرگی بر پولادوند
124		نبرد با آکوان‌دیو
125		ربودن گله‌ی افراسیاب
126		خرسند کردن کیخسرو به آزادی‌گرگین
126		فریب دادن پیران
127		فرستادن انگشتر برای بیژن
128		رها ساختن بیژن از چاه
129		حمله به کاخ افراسیاب
129		رویارویی با اسفندیار
131		شکست از اسفندیار
132		کشتن اسفندیار

133	پذیرش وصیت اسفندیار
135	سرانجام پهلوان
136	زواره
136	اجرای فرمان رستم در بریدن سر سرخه
137	کشتن نوش آذر
137	نبرد با الکوس
138	شغاد
139	هم‌داستانی با شاه کابل در کشتن برادر
139	فریفتن رستم
140	فرجام شغاد
140	سهراب
141	نبرد با هجیر
141	فریب خوردن از گردآفرید
142	تلاش برای یافتن پدر
143	شکست از رستم
143	فرامرز
143	کشتن وراژاد (شاه سپیچاب)
144	در بند کردن سرخه
144	فرمانروایی بر هندوستان
144	کشتن مهرنوش
145	ستاندن انتقام پدر
145	فرجام فرامرز

147

فصل چهارم

147	جایگاه رستم و خاندان او در برزنامه
147	موضوع برزنامه